

קא:

הגול עצים פרק תשיעי בבא קמא

עין משפט
ור מצוה

מסורת הש"ס

(א) וזה סב: אהלתי פ"ג
מ"ב, (ג) שביעית פ"ו מ"א,
(ד) סוכה מ"ה, (ה) ה"א אחד
ממנו נעשים, ש"ל בשם
הרמב"ם, (ו) ויקרא כ"ה,
(ז) ונכדו י"ג, (ח) ודי' (י)
אם, (כ) ד"ה כל ט' (ד"ה
י"א), (ל) ז"ל ט' (ד"ה
מגלל), (מ) ד"ה ואלו.

תורה אור השלם

והיה שבת
הארץ לכם לאכלה
לך ולעבדך ולאמך
ולעבדך ולעבדך
והיה עמך

הנהגות הב"ח

(א) ג"ס ויולא תמנה
רביעית דם טמא ואלא לאו
טמא כ"ל: (ב) רש"י
ד"ה אם וכו' ה"ב טמא:
(ג) ד"ה מקולי פ"י כגון דם
המטה דק"ל ש"ס

לעני רש"י

קריגא וקריגין כרכוס.
בזריא ויגדריא.
אטיס, פסטי, צמח.
שפשוטו ספיקוס צמח.

רביעית דם. טמאה בזהל דכתיב על כל נפשות מת לא יבא
(ויקרא כ"ה) וזה הוא הנפש ודברים י"ב וקום להו לרנן דרביעית דם חו:
נכללם בקרקע היום טמא. כלים שבית דבית לא מקבל טומאה
דקרקע היום: כללים. דהו

רבא רמי תנן בגד שצבעו בקליפי ערלה
ידלק אלמא חזותא מילתא היא ורמינדי
רביעית דם שנבלעה בבית הבית טמא
ואמרי לה הבית טהור ולא פליגי יהא בכלים
דהו מעיקרא הוא בכלים דאתו לכסוף
נבלעה בכסות רואין אם מתכבסת הכסות
ויוצא ממנה רביעית דם (ב) במאה ואם לאו
טהורה אמר רב כהנא מקולי רביעית שנו
באן ברם תבוסה ודרבנן: רבא רמי תנן
המין הצובעין ספירי סמים וקוצה יש להן
שביעית ולדמיהן שביעית יש להן ביעור
ולדמיהן ביעור אלמא עצים יש בהן משום
קדושת שביעית ורמינדי ע"י קנים וע"י
גפנים שגיבן בחבא על פני השדה ולקטן
לאכילה יש בהן משום קדושת שביעית לעצים
אין בהן משום קדושת שביעית ומשני אמר
קרא לאכילה במי שהנאתו וביעורו שוין
יצאו עצים שהנאתו אחר ביעורו והא איכא
עצים דמשחן דהנאתו וביעורו שוין אמר רבא
סתם

אלא ספחים: יש לן ולדמיהן שביעית. שאין עושין מהן כסורה
דחמא אחר לאכלה ולא נקטוריה ואסור לנכוס בהן דהיינו כסורה
אלא מותרים הן להסקין קודם זמן הביעור דהיינו דומיא דלאכלה:
יש לן ביעור. כשמגיע זמן הביעור חייב לנכוס דכתיב וכלהמך
ולחיה וגו' (ויקרא כ"ה) כלה לחיה מן השדה כלה לזהמך שביעית ופסחים
נכ: והני ספחים עץ בעלמא ניהו: כפסא. לעשות מהן מחבוא אחר
לימות החורף: אין כן משום קדושת שביעית. ויהנה מהן אף
לאחר זמן הביעור: שהנאתן וביעורן שוה. דבר שנבעת הנאתו
כלה מן העולם: ילאו ע"ס. שלאחר ביעורן שנעשים גחלים
הוא דהיא עיקר הנאתן. אבל מיני צמחים נבעת רמיחת היורה
כלה השורש וקולט הצבע נמאלי הנאתן וביעורן שוה הלכך
חילול עלייהו שביעית: ואלא איכא ע"ס דמשחן. שמאירין כר
אבוקה לנושאן בידו והנאתן וביעורן שוה עלייהו שביעית:
סתם

היה על ידי הדמק היה יולא מהן רביעית דם כגון על ידי
דחמא אחר לא על ידי כפון כיון דכסות כיון אין יכול לנאכל רביעית דם טהורה לר"ל משום דם טהורה ור"ל יוחסין משום שאין
דך לקפיד עליה כיון יכול לנאכל כיון כן כ"ל במסכת נדה בפרק האשה (דף כ"ג) מתוך הקוויא ואין לר"ל להביא כאן:
מקולי רביעית שנו באן. הך סוגיא מסיק רב כהנא נגדה אליבא דר"ל וה"ג דוקא לר"ל כר"ל הא שניא דל"ל יוחסין לא קשה מידי
מעלה אטומאה ולדמיהן נקפידא תלמי מילתא ומ"מ נכוס בקליפי ערלה ידלק ללא ש"ך להחיותו מעטס דלין מקפיד דנהיה
הוא נכוס ויחא ליה: ספירי סמים וקוצה. מה שפי' בקונטרס כאן משום דשביעית אין וזרעין ואין בה אלא ספחים אין מיושב
היה טמא אלא הכא אכל גבי מעשר ופאה דקאמר כל שהוא אוכל ויגמר כ"י אוכל למעוטי ספירי סמים וקוצה אין מיושב למה נקט
ספחים ע"כ נראה כמו שפי' בפסחים (דף נ"א) דלמי נקט ספחים לפי שאין דרך ללקטן בשנה שמרעס אלא לבסוף ד' או ה' שנים
שנים שהרעס מתפשטים בארץ ומשניחין וסורש שלהן עיקר: מ"מין הצובעין. רש"י דמתניתין הכי איחא במס' שביעית (פ"ו מ"א)
כלל גדול אמר כל שהוא מאכל אדם ומאכל בהמה וממין הצובעין כ"י: ולדמיהן ביעור. כגון שלקט מתחילה לאכילה דיכול למוכרן
יש לשניהם ביעור לכן ולדמיהן דפרי עצמו לעולם אסור דנפקא לן מקודש תהיה לכם (נע"ז דף נ"ד):

שהנאתן אחר ביעורן. כשנעשים גחלים אע"ג דיימנין הנאתן וביעורן שוה כגון להחמם כנגדו או לנצל מכ"מ עיקרו לא קיימא
למי אלא לאחר שנעשים גחלים כגון להסקין תנור לאפות אכל נכוס הנאתן וביעורן שוה דהנאתן כשלושן ואו הוא כלה
ומתבצר הצבע מיום אל יום ובקונטרס פ"י דשעת רמיחת היורה כלה השורש וקולט הצבע ואין נראה דהא אמרן דלענין שביעית חזותא
מילתא היא ולא היו ביעורו בקליטת הצבע: והאיכא עצים דמשחן. לפי הקונטרס דפי' ע"ס שמאירין כר כמו נר ל"ל הא דמחמך
ע"ס להסקה יתנו כלומר אף עצים דמשחן דלין לפרש סתם שאר עצים להסקה יתנו והך דמשחן בטלים לביעור דהא כסוכה (דף מ.
וה"ס) משמע דלולב נהג בו שביעית משום דהנאתו וביעורו שוה שאלו לכד בו הדין ולא אמר דבטל לגבי שאר עצים ור"י א"י ה' ה' ה' ה'
דמשחן אלא ל"ל דקחם עצים דמשחן נמי להסקה הן עומדין ולא דמי ללולב דסתמו עומד לכד בו את הדין ור"י פירש והא איכא עצים
דמשחן שמחממין בו כגון במדורה שעשויה להחמם דהנאתן וביעורן שוה דשעת ביעורן מתחמם כנגדן פ"י משחן כמו תמרי משחן
כחצות (דף י"ב) וכן עוללה ו"א שחונה ביומא (דף נ"ג) ומשני רבא סתם עצים להסקה יתנו פ"י להסקה תנור יתנו דהו הנאתן אחר ביעורן
הלכך אפילו להחמם מותר דלא חל עליהם שם שביעית ופ"י דחשיב הכא עצים דמשחן הנאתן וביעורן שוה כמ"מ לענין ע"י אסור דלא היו
אסורין רנן אפילו להחמם כנגדן או להאיר בהן אלא דוקא בשרשיהן כדדרשין בפרק כל שעה (פסחים דף כ"ז) דהנאה מיהא אינה
מתחלת עד לאחר שמתחיל האיסור להיות כלה הלכך לא אסרי רנן אלא בשרשיהן אכל הנאתו וביעורו שוה קרינן ביה דעריין האיסור קיים
כשנכנסה ממנו ור"י כפ"י דנדה (דף מ. וס"ג) דקאמר אי קטפא פירא אי אית ביה שביעית ואי לאו פירי היו לית ביה שביעית ואמאי אי
הנאתו וביעורו שוה הלא אפילו לא היו פירא יהא אסור בשביעית ואי אין הנאה וביעורו שוה אפילו היו פירא יהא מותר ומו אמאי
קתפלינן בין קטפא דפירא דגוואל ונראה ודאי קטפא היו הנאתו וביעורו שוה ואפילו הכי אי לא היו פירא בטלי לגבי עץ
והרי הוא כאלו הוא בחור העלין ולא יא לחור אכל אי היו פירא חשיב כפאי נפשיה ולא בטיל לגבי עץ ואית ביה קדושת שביעית:
ה"ג

רבא רמי תנן בגד שצבעו בקליפי ערלה כ"י. מימה דהא רבא
שני לעיל שאני ערלה דכתיב קרלי ומהם לא ילפין ואם
כן מאי פריך מערלה אטומאה ונראה כפסירי דגר' לעיל רבה ואי
גרם רבא יש לומר דלדמיהן הוא: ר"אין אם מתכבסת הכסות

ויוצא ממנה רביעית דם. פירש
בקונטרס שאם יתנו מים במדה
ימלא רביעית יותר וקשה לפי אפילו
אם לא ימלא רביעית אמאי טהורה
דאי אפשר לעולם אם לא יסחיר
כנגד מן המים אלא י"ל דאמר
במסכתא בפ"י ד' דהלכות רביעית
דס שנבלעה נכסות כ"ל משערין
אותה מציא מים במדה ומכנס בה
ומציא מים אחרים ונתן לחמין
רביעית דם אם היה מרדיון שוה
טמאה ואם לאו טהורה והשמה אין
חוק כלום מה שמשחיר מן המים
כנגד דכס שמחיר מן המים כן
נשחיר מן הדם שמ"מ היה הכל
מטורב יחד מה ש"ל ומה שנשחיר
ומראה אחד הן כאלו יא הכל
וטהורה וטמאה דקמי הייט לענין
אם טמאה את הדין שמתן בו אכל
כמות עצמה טמאה היא שנבלעה בה
רביעית דם מתחילה כדפי' בקונטרס
ומיהו קשה דלין סכנא שייכא הדם
שמשחיר כנגד כיון שיש יכול לנאכל
ככוס זה ומיהו אין לחוש כל כך

אם חולין הדבר להחמיר ועוד חזין לפרש שאומדין כמה נשחיר מן
המים הראשונים כנגד ומציא מים אחרים כמדת הראשון רק שחמך
מהן כשישור שנבלע מהן כנגד אכל יש מימה דמי יכול לכוין זה
ועוד קשה דמאי לר"ך למדידת מים הראשונים כלה מדדידת מים
הראשונים יכול הוא לדעת אם יש רביעית דם כמה ש"ל ע"י
כיוס ששחוט לחור כל מה ש"ל מן הכסות וימדוד כמה יש
בין מים לרס ויציא רביעית דם מעלמא ויוסף עליו מים עד שיהא
בין מים ויזין דם כשישור מים ורס ש"ל מן הכסות ואם מרדיון
שוה טמאה ונראה לפרש דלא נקט מים במדה אלא משום שאם
ימלא יותר מן המדה שנתנו רביעית שלא יטורט להציא מים אחרים
דודאי יא מן הכסות רביעית דם אכל אם אין רביעית דם יותר
או יציא רביעית דם ומוסיק עליו מים עד שיהא בין מים ורס כמדת
הראשונה אחר שמתכנס בה הכסות ואם מרדיון שוה טמאה ואם
לאו טהורה ומיהו קשה דהא קמי במסכתא ברישא ומציא מים

אחרים ואחר כך קמי ונתן לחור רביעית דם: ואם לאו שחורה. אע"פ שעל ידי הדמק היה יולא מהן רביעית דם כגון על ידי
היסק התנור או על ידי כפון כיון דכסות כיון אין יכול לנאכל רביעית דם טהורה לר"ל משום דם טהורה ור"ל יוחסין משום שאין
דך לקפיד עליה כיון יכול לנאכל כיון כן כ"ל במסכת נדה בפרק האשה (דף כ"ג) מתוך הקוויא ואין לר"ל להביא כאן:
מקולי רביעית שנו באן. הך סוגיא מסיק רב כהנא נגדה אליבא דר"ל וה"ג דוקא לר"ל כר"ל הא שניא דל"ל יוחסין לא קשה מידי
מעלה אטומאה ולדמיהן נקפידא תלמי מילתא ומ"מ נכוס בקליפי ערלה ידלק ללא ש"ך להחיותו מעטס דלין מקפיד דנהיה
הוא נכוס ויחא ליה: ספירי סמים וקוצה. מה שפי' בקונטרס כאן משום דשביעית אין וזרעין ואין בה אלא ספחים אין מיושב
היה טמא אלא הכא אכל גבי מעשר ופאה דקאמר כל שהוא אוכל ויגמר כ"י אוכל למעוטי ספירי סמים וקוצה אין מיושב למה נקט
ספחים ע"כ נראה כמו שפי' בפסחים (דף נ"א) דלמי נקט ספחים לפי שאין דרך ללקטן בשנה שמרעס אלא לבסוף ד' או ה' שנים
שנים שהרעס מתפשטים בארץ ומשניחין וסורש שלהן עיקר: מ"מין הצובעין. רש"י דמתניתין הכי איחא במס' שביעית (פ"ו מ"א)
כלל גדול אמר כל שהוא מאכל אדם ומאכל בהמה וממין הצובעין כ"י: ולדמיהן ביעור. כגון שלקט מתחילה לאכילה דיכול למוכרן
יש לשניהם ביעור לכן ולדמיהן דפרי עצמו לעולם אסור דנפקא לן מקודש תהיה לכם (נע"ז דף נ"ד):

שהנאתן אחר ביעורן. כשנעשים גחלים אע"ג דיימנין הנאתן וביעורן שוה כגון להחמם כנגדו או לנצל מכ"מ עיקרו לא קיימא
למי אלא לאחר שנעשים גחלים כגון להסקין תנור לאפות אכל נכוס הנאתן וביעורן שוה דהנאתן כשלושן ואו הוא כלה
ומתבצר הצבע מיום אל יום ובקונטרס פ"י דשעת רמיחת היורה כלה השורש וקולט הצבע ואין נראה דהא אמרן דלענין שביעית חזותא
מילתא היא ולא היו ביעורו בקליטת הצבע: והאיכא עצים דמשחן. לפי הקונטרס דפי' ע"ס שמאירין כר כמו נר ל"ל הא דמחמך
ע"ס להסקה יתנו כלומר אף עצים דמשחן דלין לפרש סתם שאר עצים להסקה יתנו והך דמשחן בטלים לביעור דהא כסוכה (דף מ.
וה"ס) משמע דלולב נהג בו שביעית משום דהנאתו וביעורו שוה שאלו לכד בו הדין ולא אמר דבטל לגבי שאר עצים ור"י א"י ה' ה' ה' ה'
דמשחן אלא ל"ל דקחם עצים דמשחן נמי להסקה הן עומדין ולא דמי ללולב דסתמו עומד לכד בו את הדין ור"י פירש והא איכא עצים
דמשחן שמחממין בו כגון במדורה שעשויה להחמם דהנאתן וביעורן שוה דשעת ביעורן מתחמם כנגדן פ"י משחן כמו תמרי משחן
כחצות (דף י"ב) וכן עוללה ו"א שחונה ביומא (דף נ"ג) ומשני רבא סתם עצים להסקה יתנו פ"י להסקה תנור יתנו דהו הנאתן אחר ביעורן
הלכך אפילו להחמם מותר דלא חל עליהם שם שביעית ופ"י דחשיב הכא עצים דמשחן הנאתן וביעורן שוה כמ"מ לענין ע"י אסור דלא היו
אסורין רנן אפילו להחמם כנגדן או להאיר בהן אלא דוקא בשרשיהן כדדרשין בפרק כל שעה (פסחים דף כ"ז) דהנאה מיהא אינה
מתחלת עד לאחר שמתחיל האיסור להיות כלה הלכך לא אסרי רנן אלא בשרשיהן אכל הנאתו וביעורו שוה קרינן ביה דעריין האיסור קיים
כשנכנסה ממנו ור"י כפ"י דנדה (דף מ. וס"ג) דקאמר אי קטפא פירא אי אית ביה שביעית ואי לאו פירי היו לית ביה שביעית ואמאי אי
הנאתו וביעורו שוה הלא אפילו לא היו פירא יהא אסור בשביעית ואי אין הנאה וביעורו שוה אפילו היו פירא יהא מותר ומו אמאי
קתפלינן בין קטפא דפירא דגוואל ונראה ודאי קטפא היו הנאתו וביעורו שוה ואפילו הכי אי לא היו פירא בטלי לגבי עץ
והרי הוא כאלו הוא בחור העלין ולא יא לחור אכל אי היו פירא חשיב כפאי נפשיה ולא בטיל לגבי עץ ואית ביה קדושת שביעית:
ה"ג

פ"א א ב מ"י פ"ד
מלכות טעמא חת
הלכה ה':
צ"ב מ"י שם הלכה י'
צ"א ד מ"י שם פ"ב הלכה
י':
צ"ב מ"י פ"ו מלכות
שמעון הלכה י':
צ"ב ד מ"י פ"ה שם הלכה
ה':

מוסף רש"י

רביעית דם. של מה
טמאה בזהל ונדה כ"ב.
הבית טמא. כל הדין
שחמין כהל (ו"ס). בכלים
דהו מעיקרא. ש"ס שם
קודם שנבלעה טמאה
שטמא בזהל (ו"ס).
בכלים דאתו לכסוף. אמר
שחמין לית לאחר שנבלע
הדם בקרקע. טהור
דמי לא טמאה (ו"ס).
ע"י קנים וע"י גפנים. כמין לנאכל.
בבא. לכן מחמך (ו"ס).
ללקט לאכילה. ו
לחמל כהל (ו"ס). אמר
קרא לאכילה. לית לא
טהור כן שביעית דאמר
קרא ויהיה שם ור"י.
ומה ש"ל לכל לר"ס
וכפי' לנאכל. למיחל
דלין חומר ליהנות מפריות
שביעית אלא הלא הייתה
לאכלה במי שהנאתו
וביעורו שוה. כלומר
שהנאתו וביעורו שחמך
מן העולם כלין כהל. כגון
פסח וסחיה והלכות הנהגה
ומה דרשנו נמי ילפין
שאין שביעית נהג אלא
כפי העומד להנאכל הלא.
דפי' מדרש קרא ויהיה
שם הארץ ונהגה כמה
כסם לנאכל. שהנאתו
דומה לנאכל (ו"ס). יצאו
עצים שהנאתן אחר
ביעורן. משנעשו גחלים
אחרין כן. (ו"ס). והא
איכא עצים דמשחן. כן
שחמך ע"ס דמחמך
ט לאחר כמו מלכות
והי הנאתו וביעורו שוה.
מיחא השחמך מיהא אם
לקטן להנאכל אחר נהגה
כיו שביעית (ו"ס).

